

Harmonijska obilježja odabranih skladbi grupe *Indexi*: dvije studije slučaja

Harmonic Features of Selected Works by the band *Indexi*: Two Case Studies

Sažetak

Integracijom elemenata umjetničke i popularne glazbe u harmoniji, fakturi i instrumentaciji sarajevski pop-rock sastav *Indexi* snažno utječu na razvoj bosanskohercegovačke popularne glazbe i oblikovanje harmonijskog razmišljanja unutar regionalne glazbene kulture. Analitički pristup odabranim skladbama iz razdoblja 1974–1978, s posebnim naglaskom na harmonijske principe, pruža uvid u zlatno doba stvaralaštva ne samo ovog sastava već i sarajevske pop-rock scene, koja je bila važan dio ex-Yu pop-rock kulture. Godina 2025. donosi 60. obljetnicu osnutka sastava, a njihove skladbe su i danas važan nadahnjujući segment za suvremene glazbenike. Za analizu su odabrane dvije skladbe osobitih harmonijskih i karakternih obilježja: *Budi kao more* (1974) i *Slovo o čovjeku* (1978), koje ilustriraju slojevitost njihovog umjetničkog opusa.

KLJUČNE RIJEČI: *Indexi*, popularna glazba, sarajevska pop-rock scena, harmonijski principi, harmonijska analiza.

Marko JAKOVLJEVIĆ*

Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina / Faculty of Science and Education, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

UDK / UDC: 781.4:78.011.26(497.6)Indexi

Prethodno saopćenje / Preliminary Paper
Primljeno / Received: 14. 10. 2025.
Prihvaćeno / Accepted: 27. 10. 2025.

Abstract

Through the integration of artistic and popular elements in harmony, texture, and instrumentation, *Indexi* have had a profound influence on the development of Bosnian-Herzegovinian popular music and the shaping of harmonic thinking within the regional musical culture. An analytical approach to selected compositions from the period 1974–1978, with special emphasis on harmonic principles, provides insight into the golden era of the Sarajevo music pop-rock scene, an important part of the Ex-Yu pop-rock culture. This year marks the 60th anniversary of the band's founding, and their songs still remain a significant source of inspiration for contemporary musicians. Two compositions of notable harmonic and stylistic character were selected for analysis: *Budi kao more* (1974) and *Slovo o čovjeku* (1978), which illustrate the breadth and depth of *Indexi*'s artistic opus.

KEYWORDS: *Indexi*, popular music, Sarajevo pop-rock scene, harmonic principles, analysis.

*marko.jakovljevic@fpmoz.sum.ba

Uvod

Popularna glazba bila je prisutna i rasprostranjena mnogo prije nego je doživjela društvenu ekspanziju u 20. stoljeću, jer je oduvijek bila sastavni dio života kako tradicijske tako i urbane glazbe u različitim povijesnim razdobljima. Jazz, blues i rock and roll kao usavršene i standardizirane forme popularne glazbe postaju višestruko značajne, te nadilaze sami glazbeni stil zbog ogromnog utjecaja na područje kulture i povijesti. Razlog tome možemo naći prvenstveno u tehnološkom napretku i medijskoj ekspanziji, koji su omogućili bržu i precizniju slušnu percepciju glazbe. Godine koje slijede nakon uspona rock and rolla donose daljnji razvoj popularne glazbe, koji se manifestira kroz pojavu njenih različitih podvrsta i podstilova. Ove novonastale varijante glazbe bile su često manje ili više progresivne, s različitim stupnjevima inovacije i kreativnosti, ali pod velikim utjecajem konzumerskih zahtjeva glazbenog tržišta. Glazbena industrija postaje sve profesionalnija i komercijalnija, čime su mnoge glazbene inovacije usmjerene prema većoj dostupnosti i popularnosti. S jedne strane, postoje umjetnici koji pomiču granice žanra kroz nove zvučne eksperimente i razmišljanja o glazbi. Nasuprot njima djeluju mnogi glazbeni pravci i sastavi apsolutno podređeni tržišnoj konzumaciji, čiji je temeljni cilj kreiranje hitova prema ustaljenoj shemi i formama koje se mogu jednostavno plasirati na tržište. Jedan od sastava koji je težio promicanju novih kreativnih ideja, ali se istodobno približavao širem slušaateljstvu kroz lako pamtljive, tekstualno oblikovane refrene bili su *Indexi*. Sastav je postao značajan dio ne samo sarajevske nego i ex-Yu pop-rock scene. *Indexi* su osnovani 1962. godine, u vrijeme studentskih dana većine članova sastava, od čega potječe i naziv za budući veoma uspješan glazbeni sastav, čije je prvotno ime bilo *Eho 61*. Primarni cilj ovog istraživanja jest kroz analitički prikaz dviju oprečnih studija slučaja grupe *Indexi* ukazati na najznačajnije harmonijske osobitosti njihova stvaralaštva.

Sarajevo u sjeni Zagreba i Beograda: počeci pop-rock kulture

Zahvaljujući glazbenoj predanosti i impresioniranosti zvukom rock and rolla, koji su slušali kako na stranim tako i na domaćim radiostanicama 60-ih godina 20. stoljeća, sarajevski mladići sanjaju o formiranju glazbenih sastava koji će u njihov grad

donijeti slične zvučne strukture. Treba napomenuti da sredinom 60-ih godina tehnološke centre bivše države predstavljaju Zagreb i Beograd, koji svojim mladim rock snagama omogućavaju jednostavniji pristup kako audiozapisu svojih kreacija tako i predstavljanju u medijima. Sastavi koji su aktivno djelovali na području Sarajeva i bili dijelom novonastale i veoma važne scene težili su komercijalizaciji svojih uradaka i izražavanju određenih društvenih stavova kroz glazbu. Koliko je početak nove scene čak i u tehničkom smislu bio zahtjevan, toliko je s druge strane bio brisan prostor za iskazivanje novih ideja onima koji nisu uspjeli pod svjetlima rock i pop scene Zagreba i Beograda kao regionalnih centara. Početkom 70-ih godina pop-rock scena u Sarajevu doživljava procvat. "Scena označena kao 'sarajevska pop-rock škola' iznjedrila je grupe čiji će poduhvati prerasti lokalni okvir i postati priznati u širem jugoslovenskom kontekstu. Krajem šezdesetih godina prošlog vijeka *Indexi* postavljaju temelj za razvoj rock and rolla ovih prostora."¹ Njihova uloga i utjecaj na druge, mlađe sastave kroz povijest u kularima popularne scene označena je kao krucijalna, jer su oni prvi glazbeni sastav iz Sarajeva (uz *Pro Arte*) koji je dosegao znatnu pažnju medija u regiji, te postavio veoma zahtjevne kako aranžerske i harmonijske tako i melodijske standarde.

Novinar i glazbeni kritičar Amir Misirlić (1963) u svojoj knjizi *Bijelo Dugme* (2005), koja je objavljena kao monografija sastava, daje nam uvid u nastanak i postojanje autorskih sastava nakon formiranja i uspjeha *Indexa*: "Sarajevo je puno mladih sastava od kojih su najčuveniji Čičci, Plavi dijamanti, Pauci, Lutalice i nešto kasnije Ajani i Formula 4, te Kodeksi. Neke grupe iz tog vremena nisu ostavile značajnijeg traga, ali će ostati poznate po ljudima koji su prošli kroz njih. Na primjer Izohipse i Beštije. Kroz obje ove grupe je prošao Goran Bregović (1950)."²

1

Aida Adžović, "Wake up, Europe! Sarajevo calling: sarajevska rock scena za vrijeme opsade (1992–1995)" (magistarski rad, Univerzitet u Sarajevu – Muzička akademija, 2022), 7.

2

Amir Misirlić, *Bijelo Dugme* (Prosperitet, 2005), 13.

O grupi *Indexi*

Osnivači sastava *Indexi* su Ismet Nuno Arnautalić (1942) i Šefko Akšamija (1941–1993), a tek 1965. formira se članska struktura sastava koji će obilježiti značajno razdoblje razvitka ex-Yu glazbene scene.³ Gledano sa strane sviračke kvalitete, *Indexi* su sastav u kojem se svaki glazbenik ističe snažnom tehničkom izvedbom i kvalitetom, a tijekom postojanja u sastavu se pojavljuju 24 glazbenika redom sve vrsni instrumentalisti.⁴ U svojim počecima najviše sviraju i snimaju obrade svjetskih hitova, ali nakon određenih promjena članova sastava sve više teže autorском radu koji ostavlja značajan trag na regionalnoj glazbenoj sceni. Uz Ismeta Arnautalića (gitara), Šefku Akšamiju (bas gitara), prvotni sastav čine Slobodan Bobo Misaljević (1946) (električna gitara), Đorđe Uzelac (?) (klavijature) i Nedim Nedo Hadžihasanović (bubnjevi). Tijekom vremena dolazi do izmjena u postavi, pri čemu dijelom *Indexa* postaju članovi tada aktivnih sarajevskih sastava *Pauci*, u kojem je pjevao Davorin Popović (1946–2001), te *vis Lutalice*, iz kojih u *Indexe* dolaze Slobodan Bodo Kovačević (1946–2004) i Fadil Redžić (1946). Vrlo značajan bio je dolazak Davorina Popovića 1965, koji je pjevao nazalno, mekano izgovarajući palatale (dž, č, š i ž) blisko lokalnom naglasku gradskih ulica, nastupajući uvijek zdušno i s ogromnom količinom energije.⁵

Pored uključivanja novih članova, grupa se smjelije okreće snimanju autorskih skladbi, pri čemu se kao prvo istaknuto ime navodi Nuno Arnautalić, autor kompozicija *Pokvaren sat* (1966) i *Kasno je sad* (1966). Njegovim odlaskom 1969. godine prestaje praksa nastupanja *Indexa* s dvije električne gitare. Neposredno prije odlaska Arnautalića sastavu se pridružuje Kornelije Kovač (1942–2022) na klavijaturi. On *Indexe* tako čini bogatijima za još jednog autora,⁶ koji u potpunosti koristi priliku i vrši direktni

3

Josip Dujmović, *Indexi u inat godinama: romansirana biografija* (Quattro Media, 2006), 38.

4

Wikipedija, „Indexi“, pristupljeno 28. studenog: <https://hr.wikipedia.org/w/index.php?title=Indexi&oldid=7289175>.

5

Dujmović, *Indexi u inat godinama: romansirana biografija*, 69.

6

Ibidem, 54–77.

utjecaj na budući zvuk *Indexa*. Što se tiče stvaralaštva, sastavu najviše doprinose gitarist Slobodan Bodo Kovačević i basist Fadil Redžić, dok se pored njih u autorskom ili aranžerskom smislu ističu dvojica klavijaturista, od njih devet koji su bili dijelom sastava, a to su Ranko Rihtman (1948) i Kornelije Kovač.

Zakoračivši ozbiljnije u svijet glazbene industrije, objavljuju više singlova koji skreću pozornost na njihovo stvaralaštvo, a pojedine skladbe postaju dijelom kompilacijskog albuma objavljenog 1974. godine jednostavno nazvanog *Indexi*, pod etiketom Izdavačke kuće *Jugoton*. Album je prožet rock zvukom, ali i određenim šlagerkim koloritima, osobito izraženim u refrenima. Takav pristup strofično-refrenskom oblikovanju bliskom narodnim pjesmama postaje svojevrsni *trade mark* (engl. zaštitni znak) sastava prepoznatljiv u brojnim pjesmama poput *Sve ove godine* (1972), *Sanjam* (1972), *Predaj se srce* (1973), *U jednom plavim očima* (1977), *310 poljubaca* (1978) i druge, približivši skladbe široj publici. Prema riječima Ranka Rihtmana, koji je u *Indexima* djelovao u njihovom najplodonosnijem stvaralačkom razdoblju, to ukazuje na praksu koju su koristili i svjetski afirmirani sastavi poput *The Beatlesa* (1960–1970) sa skladbom *Ob-la-di Ob-la-da* (1968).⁷

Uloga *Indexa* u oblikovanju popularne glazbe ex-Yu scene

U svojih 37 godina objavljivanja audiomaterijala *Indexi* snimaju samo jedan studijski album, kreiran konceptualno, dok je drugi kompilacijski zbroj singlova. Ipak, oba albuma uvrštena su na listu najboljih albuma u dva navrata. Prestižni časopis za popularnu glazbu *Rolling Stone* (hrvatsko izdanje) objavio je za mjesec svibanj 2015. godine listu od top 100 albuma popularne glazbe ex-Yu scene, među kojima je ukupno 11 albuma usko vezano za Sarajevo i Bosnu i Hercegovinu generalno,⁸ te na

7

Ranko Rihtman, "Intervju Marka Jakovljevića, Sarajevo, 27. ožujka 2019", privatna arhiva autora.

8

Vacant Joy, "Rolling Stone 100 Greatest ex-Yugoslavia albums 1955–2015 (2015)", *Acclaimed Music Forums*, pristupljeno 5. rujna 2025, <https://www.acclaimedmusic.net/forums/viewtopic.php?t=4602>.

listi top 100 albuma pop i rock glazbe koju su u formi knjige *YU 100 – Najbolji albumi Jugoslovenske rok i pop muzike* (1998) objavili Duško Antonić i Danilo Štrbac.⁹ Oni su okupili glazbene kritičare, novinare i umjetnike s prostora bivše Jugoslavije od kojih je svaki član predložio po 10 najboljih albuma. Na temelju tih lista izdvojeno je 16 albuma koji se pojavljuju na navedenim rang-listama, a usko su vezani za pop-rock scenu Sarajeva. Na listi časopisa *Rolling Stone Indexi* zauzimaju 67. mjesto s albumom *Indexi* i 75. s albumom *Modra rijeka*. Na drugoj listi *YU 100 – Najbolji albumi Jugoslovenske rok i pop muzike*, isti albumi zauzimaju 12. i 50. mjesto. Zvukom bliski psihodeličnom rocku u svojim skladbama i načinom sviranja, donekle podsvesno, gaje prizvuk sličan sastavima kao što su *Yes* ili *Pink Floyd*, a neki članovi često ističu utjecaj sastava kao što su *The Shadows*, *The Beatles* i drugi.

Indexi su jedna od najčešće obrađivanih ex-Yu grupa čije su skladbe u različitim verzijama izvodili mnogi poznati izvođači kroz više desetljeća u rasponu od ranih osamdesetih pa sve do danas. Takav razvoj govori o prepoznatljivosti i dugotrajnoj vrijednosti njihovog stvaralaštva kroz prilagodbu raznim glazbenim stilovima od *ska*¹⁰, pop, jazz izričaja do izvedbi na engleskom jeziku (*Kismet*).

Neke od skladbi koje su izvodili drugi sastavi su: *Sve ove godine – Bijelo Dugme* (1981), *Miz* (2006), *Bacila je sve niz rijeku – Crvena Jabuka* (1990), Massimo Savić (2004), *Sanjam – Crvena Jabuka* (2022), *Galija* (1992), *Kismet* (2002), *Nervozni poštar* (2004), *Budi kao more – Marina Perazić* (1998, pod nazivom *Budi isti kao more*), Natali Dizdar (2013), *Ako jednom budeš sama – Zdravko Čolić* (2003). Ovaj kontinuitet upućuje na to da *Indexi* svojom glazbom konstantno inspiriraju različite generacije izvođača, pri čemu njihove skladbe ne samo da ostavljaju prepoznatljiv

9

Sećanja, "YU 100 – Najbolji albumi jugoslovenske rock i pop muzike", pristupljeno 5. rujna 2025. <https://secanja.com/top-ex-yu-muzickih-albuma-2/>.

10

Ska je glazbeni žanr nastao na Jamajci krajem 1950-ih. Kombinacija je elemenata karipskog mento (nastao spajanjem afričkog i europskog utjecaja) i calypso ritma s američkim jazzom i bluesom. Njegove karakteristike su brz tempo, melodičan bas, te gitarski ili klavirski akcenti na tzv. "off-beat". *Ska* je bio preteča rocksteady i reggae glazbe. Vidi: Roger Steffens, "Ska", *Grove Music Online*, 2001, pristupljeno 28. studenoga 2025. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000025923>.

trag u diskursu popularne glazbe nego i zauzimaju trajno mjesto u regionalnom glazbenom nasljeđu. Pored navedenih imali su još mnogo uspješnica kao što su: *Svijet u kome živim* (1971), *Krivac si ti* (1972), *Balada* (1972), *Predaj se srce* (1973), *Ti si mi bila naj, naj* (1975), *Voljela je sjaj u travi* (1977), *Pozovi me na kafu* (1978), *Pozdravi Sonju* (1983) i druge.

Dvije studije slučaja: analitički pristup

Prva studija slučaja obuhvaća skladbu *Budi kao more* (1974), uvrštenu kao treću po redu na kompilacijskom albumu *Indexa*, a odnosi se na fonogramsku jedinicu: *Indexi, Budi kao more, Jugoton* (LSY-61096), strana A 03, 1974, *Jugoton*¹¹. Prije nego što je postala dio albuma, skladba je objavljena kao B strana singl ploče, dok se na A strani nalazila skladba *Predaj se srce*. Ovo izdanje postaje prva zlatna singl ploča u karijeri *Indexa*.¹² Kada poslušamo ove dvije skladbe, *Predaj se srce* na A strani, koja je i donijela komercijalni uspjeh singl ploči, sadrži upravo spomenuti koncept strofično-refrenske pjesme kakav *Indexi* prakticiraju sve do svog prvog studijskog albuma *Modra rijeka* (1978). Taj je album aranžerski, zvučno i idejno, autentičan glazbeni potpis sastava, u tom trenutku blizak progresivnom i psihodeličnom rocku. S tog albuma kao druga studija slučaja istražena je po obliku varirano strofična skladba *Slovo o čovjeku*, objavljena kao B strana singl ploče, zajedno sa skladbom *Pozovi me na kafu draga*¹³ na A strani, kao fonogramska jedinica: *Indexi, Pozovi Me Na Kafu / Slovo O Čovjeku, Jugoton* (SY29053), strana B 01, 1978, *Jugoton*¹⁴. Ove dvije skladbe, iako se nalaze na istom nosaču zvuka, zvučno su i idejno potpuno kontrastne.

11

Indexi, "Indexi", *Jugoton* (SY-22300), 1974, <https://www.discogs.com/release/926728-Indexi-Indexi>.

12

Dujmović, *Indexi u inat godinama: romansirana biografija*, 150.

13

Petar Janjatović, *Ex Yu rock enciklopedija 1960–2006* (Autorsko izdanje, 2007), 107.

14

Indexi, "Pozovi me na kafu draga / Slovo o čovjeku", *Jugoton* (SY-29053), 1978, <https://www.discogs.com/release/1379794-Indexi-Pozovi-Me-Na-Kafu-Slovo-O-%C4%8Covjeku>.

Za poredbu analitičkog pristupa, s obzirom na to da ne postoje notni zapisi, za svaku od njih najprije je izrađena transkripcija melodije, dok se pratnja obilježava alfanumerički iznad notnog teksta i ispod s određenim tonalitetom, funkcijama i šiframa. Harmonijske značajke skladbi interpretirane su u skladu s njihovom formalno-strukturnom analizom u suodnosu s ostalim osobinama oblikovnog materijala (melodija, ritam faktura i instrumentacija). Istraživanje je utemeljeno na nekoliko znanstvenih metoda: povijesnoj, induktivnoj, metodi analize i sinteze, statističkoj, metodi klasifikacije, *case study*, deskriptivnoj i komparacijskoj metodi.

Budi kao more

Davno je bilo kad je
nestao ti svaki trag
želje i htijenja tvoja
čudna tad su bila
Sunca sjaj u noći
htjela si uvijek ti

Znala si nama
novu igru nač' i sretna biti
meni si uvijek mogla prići
kao nekom tko te zna i voli
znao sam sta želiš tad
Čuj me ti
nađi snage mijenjaj svijet
budi ista kao more
što valovima mijenja
svih obala lik

Ti ćeš nač' pravi put
jer ja to znam
kao što si nekad mogla
sa osmijehom mi reći
da ostanem sam¹⁵

15

Svastara, "Budi kao more", pristupljeno 29. studenoga 2025, <http://www.svastara.com/muzika/?tekst=1412>.

Skladba *Budi kao more*¹⁶ oblikovana je u strofično-refrenski dvodijelni oblik A A1 B B1 s reprizama, uz dodatke instrumentalnog uvoda, prijelaza i code. Kao što je tipično za ovaj oblik, strofe povezuje isti glazbeni materijal, dok tekst može biti isti ili različit (u drugoj strofi), dok je refren uvijek identičan po tekstu i glazbenom sadržaju. Skladba traje 4 minute i 53 sekunde u tempu *Adagio*. Vokalno-instrumentalni sastav skladbe čine: vokal, klavir, orgulje, akustična gitara, električna gitara, bubanj i bas-gitara. Ritam je živopisan, s prisutnošću horizontalne polimetrije. Temeljni tonalitet je c-mol, dok je jedina tonalitetna promjena u paralelni Es-dur. Ti se tonaliteti često međusobno prožimaju, što dovodi do pojave promjenjivog tonskog roda (rus. *peremenij lad*). Specifična harmonijska obilježja skladbe uključuju akorde karakteristične za dorski, eolski i miksolidijski modus, kao i akorde s dodanom sekstom. Melodije su većinom izvedene iz akordskih tonova, koji su međusobno povezani dijatonskim ili kromatskim figuracijama.

Uvod (t. 1–11) ima strukturu 4+4+3 sa kadencom na kraju. Zao kružen je osnovnim c-molom. Osnovni materijal, prezentiran u početna dva takta, pruža temelj za dalju razradu i predstavlja ishodište materijala refrena. Prvi četverotakt (t. 1–4) u 4/4 je taktu. Počinje kvintnom progresijom I-IV-VII u prirodnom c-molu (eolski modus na c), na koju se nastavljaju silazne sekundne veze latentnih akorada s dodanom sekstom sa završetkom na dominantni. U nastavku dolazi do modulacije u Es-dur s miksolidijskim karakteristikama, zbog primjene akorda sniženog VII stupnja. U trećem taktu gdje nalazimo ovaj akord u dionici lijeve ruke orgulja iznosi melodijski motiv građen od tonova f-es-b, koji se u sljedećem taktu sekvencira za veliku sekundu silazno. Zanimljiva je primjena vanakordskih tonova u vidu zaostajalica i napuštenih prohoda, koji zamagljuju harmonijski tijek. Paralelno s tim javljaju se oktave na klaviru te *power chord*¹⁷

16

Indexi – zvanični kanal, "Indexi - Budi kao more", YouTube video, 4.53, 10. ožujka 2015, https://www.youtube.com/watch?v=J90I8gUSBj8&list=RDJ90I8gUSBj8&start_radio=1.

17

Power chord je građen od dva tona, a to su temeljni ton i kvinta kvintakorda koji se u popularnoj glazbi često sviraju u paralelnim pokretima uzlazno ili silazno. Izostavljanjem terce na određeni način prikriva se tonalni rod akorda, a harmonijska funkcija pojednostavljuje.

hvatovi na gitari na tonovima Es–Des–As–B. Prvi četverotakt kadencira na dominantnom septakordu. Tercni akordi su s dodanim intervalima sekste, a o toj praksi gdje se jednostavnim tercnim akordskim formama dodaju intervali sekunde ili sekste u svojoj *Harmonskoj analizi* govorio je i Dejan Despić, spominjući njihov figurativni karakter: “Međutim, u novijoj praksi slične disonance – samo brojnije i često oštrije – ostaju bez razrješenja, što im daje karakter samostalnih, ravnopravnih, u izvjesnom smislu akordskih tonova. Zanimljivo je da se takav dodatak najčešće susreće na tonici – toj jedinjoj apsolutnoj konsonanci!”¹⁸ U ovoj skladbi pojavljuju se u neotdunim sazvuč-

Primjer 1. *Indexi:*
Budi kao more,
uvod (t. 1–4)

Električna gitara

Vokal Tenor

Orgulje

c: I IV VII VI V

Es: III
I 6 + bVII IV V7

U drugom četverotaktu (t. 5–8) početni materijal dva puta se ponavlja u dijalogu električne gitare u pratnji orgulja (početna kvintna progresija) i orgulja (silazna progresija akorada sa dodanom sekstom), zadržavajući osnovni tonalitet c-mol. Dijalog je podržan izmjenom takta 4/4 i 3/4. Kadencija (t. 9–11) donosi novi materijal, zbog završetka na potpunoj autentičnoj kadenci u stabilnom 4/4 taktu. Kraj uvoda lančano je vezan za kratki prijelaz ka A dijelu.

Dio A, prva strofa (t. 13–22) sastoji se od tri stiha. Melodija, uglavnom lirskog karaktera, u kojoj prevladava artikulacija *legato* bez ornamenta, kreće se u rasponu velike none es₁–f₂. Melodija slijedi prirodan ritam govorene riječi uz povremeni punktirani ritam, što podržava ujednačena mjera 4/4. Prvi stih „Davno je bilo kad je nestao ti svaki trag“ započinje vokalna linija u c-molu koja je uglavnom građena od tonova toničkog trozvuka, a na njega je svedena i harmonijska pratnja. Melodijski raspon

vokala obuhvaća interval velike sekste, od tona es1 do tona c2. Njeno uglavnom postupno kretanje upotpunjuje jedini skok čiste kvarte g1–c2 u t. 14. Nakon ponavljanja dvotaktnog instrumentalnog prijelaza slijedi drugi stih „Želje i htijenja tvoja čudna tad su bila“ donoseći kulminaciju strofe predstavljenu novim tonalitetom Es-durom, oktavnim rasponom f1–f2 i većim skokovima u melodiji, te harmonijskom progresijom s isticanjem plagalnosti II–IV–V–IV. Treći stih (t. 19–21) „Sunca sjaj u noći htjela si uvijek ti“ donosi melodijsko (raspon čista kvinta es1–b1) i tonalitetno smirenje (povratak u osnovni tonalitet c-mol u kancenci). Sinkopirani ritam, ubrzanje harmonijskog ritma (smjena osnovnog oblika i akorda s dodanom sekstom na IV i V stupnju), te završetak na septakordu subdominate produžuje opći glazbeni razvoj s kulminacijom u refrenu.

18

Vokal Tenor

ču-dna tad su bi - la. Sun - ca sjaj u

Bb Ab Eb

Orgulje

V IV I

20

Vokal Tenor

no - či htje-la si u - vijek ti.

Ab Bb(add6) Ab(add6) Gm7 Fm7

Orgulje

6 6

IV + IV III7: II7
IV7

c:

The image shows two systems of musical notation. The first system (measures 18-21) features a vocal line for Tenor and an organ line. The vocal line has lyrics: 'ču-dna tad su bi - la. Sun - ca sjaj u'. The organ line has chords Bb, Ab, and Eb. The second system (measures 20-21) continues the vocal line with lyrics: 'no - či htje-la si u - vijek ti.' The organ line has chords Ab, Bb(add6), Ab(add6), Gm7, and Fm7. Below the organ line, there are rhythmic markings: '6 + IV', '6 + IV', and 'III7: II7 IV7' with a boxed-in 'II7 IV7' and a 'c:' below it.

Primjer 2. Index:
 Bud' kao more,
 A dio, prva strofa
 (t. 13–22)

Dio A1, druga strofa (t. 23–32) varirano je ponavljanje prve strofe na novi tekst od tri stiha. Variranje je uglavnom ritmičko i melodijsko.

Dijelovi B i B1 (t. 32–46) donose refren koji se kao i strofa dva puta ponavlja na isti glazbeni materijal, ali različit tekst. Melodija ima porijeklo u melodiji uvoda, uskog ambitusa čiste kvinte b1–f2. Ritmički je znatno slobodnija u odnosu na strofu uz primjenu sinkopa, čemu doprinosi i primjena horizontalne polimetrije (izmjena 4/4 takta sa 2/4 i 3/4). Ozvučavanje teksta

dinamikom *forte* te harmonijska pratnja akordima u istodobnom zvučanju, uz povremene figuracije, čine refren pokretljivijim od strofe i predstavljaju kulminaciju skladbe, čemu pridonosi i nesimetrično oblikovanje odsjeka (strukture od 7 taktova).

Dio B, prva verzija refrena (t. 32–39) ima dva stiha. Prvi stih „Čuj me ti, nađi snage mijenjaj svijet“ u osnovnom je c-molu. Nakon početne kvintne progresije I-IV, pri čemu je subdominanta dur-ska, dorskih obilježja, slijedi niz uzlaznih durskih trozvuka prirodnog c-mola vodeći do tonike na kojoj prvi stih i završava. U drugom stihu „Budi ista kao more što valovima mijenja, svih obala hir“ dolazi do modulacije u Es-dur na čijoj dominanti nakon ponavljajućih plagalnih veza i kadencira. U skladu sa značenjem teksta ritam je živopisan, mjera mijenja svaki takt, dok harmonizacija prati metriku teksta melodije. S obzirom da se konture melodije, kao i akordi značajnije ne mijenjaju bez obzira na promjenu tonaliteta, refren potvrđuje glavnu harmonijsku karakteristiku pjesme koja se odnosi na osciliranje između paralelnih tonaliteta (*peremenij lad*).

Primjer 3.
Indexi: Budi kao more, B dio, prva verzija refrena (t. 32–39)

31

Vokal Tenor

Zna-o sam što že-liš tad. Čuj me ti na-di sna-ge mje-njaj

Orgulje

Bb(add6) Ab(add6) Gm⁷ Fm⁷ Cm F Ab Bb

6 + 6 + III⁷ I IV VI VII
 c: IV⁷

35
 Vokal Tenor
 svijet. Bu-di i-sta ka-o mo-re što va-lo-vi-ma mije
 Orgulje
 Cm F Ab Bb Eb Ab
 I IV VI VII
 Es: V I IV

38
 Vokal Tenor
 nja, svih o-ba la hir. Ti ćeš nać pra vi put jer ja to
 Orgulje
 Eb Ab Bb Cm F Ab Bb
 I IV V VII
 c: VII I IV VI VII

Dio B1, druga verzija refrena (t. 39–46) glazbeno ponavlja prvi dio refrena na novi tekst, zadržavajući pritom sve ostale glazbene izražajne elemente, uključujući i harmonijsku strukturu. Ono što slijedi je repriza druge strofe A1 (t. 47–56) i refrena s obje strofe B i B1 (t. 56–70).

Prijelaz (t. 71–102) predstavlja instrumentalnu improvizaciju u c-molu, u kojem dolazi do odstupanja u dinamici i harmonijskoj strukturi. Počinje *forte* dinamikom, zatim prelazi u gotovo meditativno izmjenjivanje sekundne veze molskog I i durskog trozvuka na VII stupnju s dodanom sekstom prirodnog c-mola, kojem se priključuje električna gitara improvizacijom na materijalu uvoda (t. 79–87). Ostatak instrumentarija priključuje se prije druge reprize strofe. Sekundne harmonijske progresije se proširuju na tercne i kvintne, što podržava i električna gitara. Prisutnost karakteristika dorskog modusa vidljiva je kroz korištenje malog molskog septakorda na II stupnju i durskog akorda na subdominanti (t. 91 i 99). Upotreba materijala iz uvoda donosi tonalitetno skretanje u Es-dur (t. 92–94).

Repriza dijelova A i A1 (t. 103–122), odnosno dvije strofe je doslovna, što je slučaj i s reprizom refrena s dijelovima B i B1 (t. 122–136), uz proširenje za još jedno ponavljanje (t. 137–150).

Coda (t. 151–157) zaključuje pjesmu potpunom autentičnom kadencom u c-molu na materijalu završnog odsjeka uvoda.

Tonalitetni plan skladbe *Budi kao more* zasnovan je na paralelnim tonalitetima, dok harmonijski jezik uključuje raznolike progresije glavnih i sporednih dijatonskih trozvuka, vrlo često s dodanom sekstom, glavne septakorde, modalne akorde, ali i akorde tipične samo za popularnu glazbu (*power chord*).

Slovo o čovjeku¹⁹

PRVO

Satvoren u tijelu, zatvoren u koži
Sanjaš da se nebo vrati i umnoži

Zatvoren u mozak, zarobljen u srce
U toj tamnoj jami vječno sanjaš sunce

Zarobljen u meso, zdrobljen u te kosti
Prostor taj do neba

Kako da premosti?

DRUGO

Zatvoren u rebra, zarobljen od srebra
I kad si visokan bjelji ni od srebra

Satvoren u tijelu, zatvoren u koži
Sanjaš da se nebo sa tom zemljom složi

Otrgnut od neba, žudiš hljeba vina
Al u domu tvome

Kad će domovina?

TREĆE

Zatvoren u meso, zarobljen u kosti
Pa će tvoje kosti tvoje meso bosti

Otrgnut od neba želiš hljeba vina

19

Mak Dizdar, *Kameni spavač* (Bosanska riječ, 2004), 14.

Kamena i dima samo ima svima

Od te ruke dvije tvoja jedna nije
Jedna drugu ko da

Hoće da pobije?

ČETVRTO

Zatvoren u mozak, zarobljen u srce
U toj tamnoj jami vječno zoveš sunce

Sanjaš da se nebo približi i vrati
Tijelo se kroz vlati u pijanstvu klati

U žilište slišćen zatvoren u krvi
U tom kolu bola

Potonji il'
Prvi?

PETO

U tom kolu bola ni potonj ni prvi
Igrište si strvi i ročište crvi

Zapljenjen od tijela greb za sebe djela
Kad će tijelo samo da

Postane djelo?

Skladba *Slovo o čovjeku*²⁰ objavljena na albumu *Modra rijeka* grupe *Indexi* iz 1978. godine donosi uglazbljeni tekst istaknutog književnika Maka Dizdara (1917–1971). U izloženom tekstu vidimo pet dijelova koji izražavaju osobni autorov pogled na svijet koji ga okružuje, odnosno borbu čovjeka sa svakodnevnim životnim pojavama. Pjesma je dio ciklusa *Kameni spavač*, nastalog u zrelijoj fazi stvaralačkog opusa Maka Dizdara. Autor inspiraciju djelimično nalazi u stećcima koji su rasprostranjeni

20

CroatiaRecordsVEVO, „Indexi - Slovo o čovjeku“, YouTube video, 12:33, 7. prosinca 2022, https://www.youtube.com/watch?v=qKvyzailjJc&list=RDqKvyzailjJc&start_radio=1.

diljem Bosne i Hercegovine, fasciniran njihovim ornamentima i simbolikom, što ciklusu s pravom daje naziv *Kameni spavač*. U intervjuu za YouTube kanal *Glazbaonica* koji su dali Fadil Redžić i Ranko Rihtman, govoreći o odnosima unutar sastava, ističu da je ideju uporabe gudačkih glazbala na albumu, a osobito na naslovnoj skladbi *Modra rijeka*, predložio Bodo Kovačević, dok ju je u najljepše „boje“ posložio upravo Rihtman. Kao nadaren aranžer takvo nešto pretočio je i u druge značajne skladbe poput *Sve će to o mila moja* (1979) sastava *Bijelo dugme*.²¹ Ovako širok i promišljen pristup skladanju može u određenim okvirima potvrditi da su se nakon afirmacije u medijima izvođači popularne glazbe mogli istodobno uklopiti u komercijalizirane koncepte ili pak u stvaranje jedinstvenog, snažnog, nadahnjujućeg i iskrenog umjetničkog izraza kao što je album *Modra rijeka*.

Kao i ciklus pjesama Maka Dizdara, tako i album *Modra rijeka* ima osam uvezanih numera i predstavlja prvi studijski album *Indexa*, a ujedno i njihov posljednji. Na ovom albumu autori većine skladbi su Slobodan Bodo Kovačević i Fadil Redžić, a pored teksta *Slovo o čovjeku* veoma impresivno su korištena još dva teksta Maka Dizdara, a to su *Modra rijeka* i *Zapis o zemlji*. Glazbu za ovu skladbu je napisao basist sastava Fadil Redžić, a ona zauzima posebno mjesto u njegovu opusu:

“Na tu sam kompoziciju zaista ponosan. Još uvijek se dobro zbog nje osjećam, kako se ona razvija, kako raste. (...) Ima ona i jedno neobično rješenje. Meni se uvrtila u glavu ideja da gitara treba zvučati oktavu niže nego što prirodno zvuči. Ne znam zašto mi se to odjednom baš tako svidjelo, uglavnom ja sam Bodu na snimanju dobro namučio da uradi ono što sam zamislio. Naime, puštali smo snimak matrice s magnetofona dvostruko brže, a Bodo je morao također svirati gitaru dvostruko brže. Hm, nije to baš jednostavno, ali bio je on vrlo strpljiv i discipliniran. (...) Dakle, kad smo to snimili, vratili smo traku sa novom matricom na normalnu brzinu i dobili taj neobičan efekt. Danas se on bez ikakve muke radi na nekim novim uređajima za snimanje, ali mi smo ga uspjeli sami proizvesti, našom dosjetljivošću i Bodinim fenomenalnim sviranjem.”²²

21

Glazbaona, “Fadil Redžić o Davorinu: na snimanju smo znali zaplakati”, YouTube video, 23:44, 16. srpnja 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=pswxtGMAFrA>.

22

Dujmović, *Indexi u inat godinama: romansirana biografija*, 191.

Pjesma *Slovo o čovjeku* sadrži pet strofa. Oblikovana je u varirano strofični oblik A A₁ B A₂ B₁, u kojem su prva i druga strofa sličnog glazbenog sadržaja, dok se treća razlikuje, a četvrta i peta strofa ponavljaju glazbeni materijal druge i treće strofe. Skladba traje 5 minuta i 54 sekunde u tempu *Adagio*. Vokalno-instrumentalni sastav skladbe čine: vokal, klavir, orgulje, akustična gitara, električna gitara, bubanj i bas gitara. Vokalni raspon varira od uvodne strofe koja je pjevana u nižem pjevnom registru, u gotovo *piano* dinamici, do druge i treće koje se izvode u dinamici *forte*. Melodijska struktura je repetitivna, uz promjenu registra. Slušno percipirano, čini se da je vokalna dionica manje zahtjevnna, te zvuči uvjerljivije u višem registru (t.15–54). Ukoliko promatramo po strofama, odnosno registrima, melodijski raspon u prvoj strofi (t.7–13) je velika seksta (h-g₁), dok u druge dvije strofe dolazi do blagih varijacija na melodiju, pa se melodijski raspon povećava na malu septimu (a-g₁). Treća strofa (jednako kao i peta) koja zvučnim odmakom od ranijeg materijala daje dojam refrena, koji ne postoji u tekstu skladbe, koristi raspon oktave e₁-e₂ (t. 55–59), te je atmosferom potpuno različita od prethodnih strofa. Vokal se u trećem dijelu vraća u niži registar, ali podržan pratećim vokalima ne gubi značajno na dinamici, dok je kretanje izuzev jednog melodijskog skoka postupno. Bitno je napomenuti da je ritam melodije u strofama A dijela veoma intenzivan, obilježen sinkopama, punktiranim ritmom, za razliku od instrumentalne pratnje, u kojoj je ritam staloženiji. U B dijelu ritamska struktura melodije je znatno ravnomjernija, pravilnija, dok je instrumentalna pratnja bogata sinkopama, što stvara određeno ritamsko zrcaljenje. Početni tonalitet je h-mol u uvodu, koji nastupom vokala prelazi u paralelni D-dur, što je jedino tonalitetno obilježje ove skladbe. Pored dijatonskih i alterovanih javljaju se akordi s dodanim intervalima kvarte i sekste, a posebnu boju skladbi daje *blues* akord dorskih obilježja.

Uvod skladbe (t. 1–6) jasno se zvučno izdvaja od ostatka, kako po atmosferi tako i po tonalitetu. Započinje u h-molu, s *arpeggiranom* izmjenom autentičnog obrta akorada dominante i tonike. Prvi akord je razložena dominantna h-mola (fis-ais-cis) s dodatom kvartom, sazvučjem koje će se ponavljati tijekom cijele skladbe, što je slučaj i sa sazvučjima s dodanom sekstom. Tonički akord (h-d-fis) s dodatom kvartom i sekstom također je razložen kroz sljedeća dva takta, a navedeni autentični obrt još jednom će se ponoviti do kraja uvoda, uz jedinu razliku mirnijeg nastupa tonike prije početka prve strofe.

A dio, prva strofa (t. 7–28) počinje u D-duru, u koji se prešlo tonalitetnim skokom. Melodija vokala, iako izvedena u *piano* dinamici u prvoj strofi, izuzetno je pokretljiva u rasponu male septime (a-g₁), što je okosnica dominantnog septakorda D-dura. Vokal u stihovima prve strofe A dijela kontinuirano završetak fraze nalazi na terci tonike, tonu fis₁ (t. 13) ili fis₂ (t. 21), što slabi kadencu, dok njen temeljni ton čvrsto nastupa tek u taktu 28 donijevši razrješenje suglasju sa akordom tonike.

Duboka laga vokala snažno odražava značenje teksta prve strofe sastavljene od šest stihova (sektina), sa strukturom 2+2+1+1. Strukture od dva stiha oblikovane su u zaokružene cjeline, dok su stihovi odvojeni instrumentalnim prijelazima. U početna dva stiha (t. 7–13) „Satvoren u tijelu, zatvoren u koži, Sanjaš da se nebo vrati i umnoži“ predstavljeni su najvažniji harmonijski elementi skladbe. Tonika sa terčno srodnim sporednim septakordom na VI stupnju povezana je prohodnom septimom u basu (ton cis), nakon čega slijedi kvartsekstakord tonike. Pri nastupu tona cis u basu možemo primijetiti harmonijske konture dominantnog sekstakorda cis-e-a, ukoliko melodijski ton e₁ ne tretiramo kao vanakordski ton, ali tonovi fis₁ i d₁ koji se pojavljuju u melodiji slabe ovu interpretaciju. Istupanje u subdominantnu sferu u naredna 3 takta (t. 9–11) dešava se preko različitih obrtaja septakorda II stupnja (sekundakord, kvintsekstakord) i predstavlja sponu između dva stiha. Drugi stih počinje malom septimom f tvoreći mali durski septakord g-h-d-f na funkciji subdominante. Ton f se pojavljuje i kao prohodni ton u basu, dok se u melodiji javlja u obliku uzlazne cjelostepene zaostajalice. Unatoč kratkom trajanju i prolaznom karakteru taj ton daje *blues* prizvuk – malu tercu u dur tonalitetu, s porijeklom u dorskom modusu. Slijedi ga prvi obrat smanjenog septakorda VII stupnja (e–g–b–cis), čija je napetost naglašena tonom cis u melodiji. Njegovo rješenje u toničkom trozvuku traje dva takta i zaokružuje početna dva stiha. Melodijski tonovi nisu uvijek u skladu s harmonijskom pratnjom, te se uočavaju brojni vanakordski tonovi: ton e₁ je vanakordski ton takta 7, te *appogiatura* u taktu 11, kao i ton g₁ u taktu 8, koji se još može tumačiti kao dodana kvarta na tonici D-dura. Time se stvara poveznica s uvodnim dijelom skladbe.

5 $Bm_{(add4)}$ D $D^7/C\sharp$ Bm^7 D/A

Sa - tvo - ren u tije - lu za - tvo - ren u

h: I D:I I2 V17 I6/4

9 Em^7/D Em^7/G G/F $C\sharp^9/E$

ko - ži Sa - njaš da se ne - bo - vra - ti

gliss.

I12 II6/5 IV2 VII6/5

Primjer 4.
Indexi: Slovo o
 čovjeku, A dio, prva
 strofa, prvi i drugi
 stih (t. 7–13)

Treći i četvrti stih (t. 15–21) harmonijski se razlikuju, jer na kraju četvrtog stiha umjesto napetosti slijedi potpuna autentična kadenca u D-duru (II-V-I). Ovdje se ponovno javlja silazna bas linija, uz identične harmonijske progresije kao na početku, sve do takta 17, u kojem dolazi do prekida silaznog niza i uvodi se subdominanta u osnovnom obliku. Za razliku od prvog pojavljivanja, ovdje je akord proširen septakordom II stupnja (E-G-B-D), koji se zbog prisutnog tona fis2 u melodiji i pratnji može tumačiti i kao nonakord s velikom nonom. Ovaj akord vodi nas u završetak druge strofe, u kojoj dolazi do potpune autentične kadenca razrješenjem dominante u toniku (t. 20–21).

Peti i šesti stih (t. 22–28) harmonijski kontrastiraju prethodnim. Peti stih donosi kulminaciju cijele strofe pomjerajući se u dominantnu sferu. Počinje u novom, osnovnom tonalitetu h-molu (dijatonska modulacija), dok povratak u D-dur dolazi kromatskom modulacijom preko zajedničkog alterovanog akorda (t. 24): durski septakord subdominante h-mola preznačen je u dominantinu dominantu D-dura, sa završetkom na dominantu. Strofa se završava plagalnom kadencom koju donosi šesti stih (t. 26–28).

Prijelaz koji slijedi donosi tematski materijal uvoda u h-molu vraćajući melankoličan zvučni ugođaj. A1 dio, druga strofa (t. 32–53) donosi novi tekst, dok je glazbeni sadržaj zadržan. To se

naročito odnosi na harmoniju koja je je identična onoj iz prve strofe. Međutim, vokal se melodijski podiže za oktavu, čime se dodatno pojačava tenzija koju potcrtava tekst. U skladu s tim i melodija je naročito ritmički varirana. U završnoj plagalnoj kadenci tonika ritmički priprema nastup treće strofe.

B dio, treća strofa (t. 54–64) prema novom glazbenom sadržaju ima funkciju refrena, što potvrđuje jednostavna melodijska linija jasnog ritma i melodijske konture u rasponu velike septime (fis-e¹). Tome doprinosi i jasno harmonijsko kretanje u D-duru, predstavljeno ponavljanjem najčešće harmonijske progresije I-IV-V-I proširene vantonalitnim akordom dominantine dominante. Stoga se progresija odvija prema shemi: I-IV-V⁶/V-V-I. Ona se ponavlja učvršćujući tonalitet i pružajući stabilan i upečatljiv završetak u D-duru.

Primjer 5.
Indeksi: Slovo
o čovjeku, B dio,
treća strofa
(t. 54–59)

54

Za - tvo - ren u me - so za - tvo - ren u ko - sti
gnut od ne - ba že - liš hlje - ba vi - na
ru - ke dvi - je tvo - ja je - dna ni - je

D D(add2) D D D(add2) D

D: I

56

Pa će tvo - je ko - sti tvo - je me - so bo - sti
Ka me - na i di - ma sa - mo i - ma svi - ma
Je dna dru - gu ko da ho - će da pobije

G⁶ E⁶ E⁷/G[#] A/E A(add2) A⁶

IV6 V/V6 V/V6/5 V6/4 V6

58

2.O - tr -
3.Od te

D D(add2) D D D(add2) D

I

Ono što slijedi je izlaganje četvrte i pete strofe, što je u glazbenom smislu doslovna repriza A₁ (t. 32–53) i B dijela (t. 54–46).

U skladbi *Slovo o čovjeku* grupe *Indexi* pored uobičajenih kvartno-kvintnih i sekundnih progresija glavnih i sporednih trozvuka, glavnih i sporednih septakorada, primijenjeni su alterirani akordi dijatonskog tipa, akordi s dodanim intervalima sekste i kvarte, te akordi tipični za popularnu glazbu (*blues* akord). Iako je tonalitetni plan zasnovan na paralelnim tonalitetima, pored dijatonskih primijenjene su i kromatske modulacije, te tonalitetni skok.

Zaključak

Na temelju provedenog analitičkog osvrta moguće je izvesti jasne zaključke o strukturnim, oblikovnim i harmonijskim obilježjima promatranih studija slučaja. Skladba *Budi kao more* oscilira između paralelnih tonaliteta c-mola i Es-dura, s kompleksnim modalnim utjecajima dorskog, miksolidijskog i eolskog modusa. Ovakva rješenja skladbi daju svojevrsan impresionički kolorit, uz progresivnu harmonijsku strukturu. Njeno oblikovanje je uobičajeno za popularnu glazbu, što podrazumijeva strofično-refrenski oblik s doslovnim reprizama, dinamičke vrhunce u refrenima i instrumentalne prijelaze s improvizacijom na električnoj gitari. Ovo glazbalo u skladbi ima veoma bitnu ulogu u kreiranju same atmosfere, melodijskog istupanja i dinamičkog dijaloga. Stoga instrumentalni prijelazi čine svojevrsnu dekonstrukciju forme prije početka tematskih dijelova. Koloristička harmonija podsjeća na impresionističku, dok melodijske i modalne karakteristike upućuju na harmoniju nacionalnih škola romantičke orijentacije s kraja 19. stoljeća, ali i harmoniju progresivnog rocka, što skladbu *Budi kao more* čini posebno značajnom u kontekstu ex-Yu glazbe.

Skladba *Slovo o čovjeku* je u D-duru s karakteristikama dorskog modusa, uz prožimanje s h-molom i uz intenzivnu uporabu alteracija i *jazz/blues* harmonijskih elemenata, što upućuje na težnju ka savremenijim harmonijskim izričajima. Strukturirana je kao varirano-strofični oblik s instrumentalnim prijelazima, što joj omogućava dinamički i emotivni razvoj, uz melodijske varijacije, nadovezujući se tako na harmonijski koncept. U ovoj skladbi uloga glazbala nije jednolika, već je prilagođena njenim različitim dijelovima.

Pored ovih različitosti postoje i zajednički elementi koji se prije svega temelje na instrumentalnoj podršci karakterističnoj za formaciju sastava *Indexi* (klavir, orgulje, gitare, bas i bubnjevi), naglašen dijatonski i modalni okvir uz kompleksne kadence koje daju dodatnu koheziju skladbama. Također, harmonijsko razmišljanje sofisticirano je unutar popularne rock forme kroz integraciju elemenata progresivnog rocka i prisutnosti karakteristika umjetničke glazbe, što se naročito odnosi na elemente klasičke i romantičke harmonije. One se očituju kroz uporabu modalne dijatoničke, prožimanje paralelnih tonaliteta, dijatonskih modulacija, različitih obrtaja septakorada, alteracija, te plagalnih i autentičnih kadenci. Pored toga obje skladbe njeguju dorske harmonijske obrasce kreirajući tako *blues* suzvučja i samim tim *blues* akorde (*Slovo o čovjeku*). Uporaba akorada s dodanim intervalom sekste u obje skladbe i akorada s dodanim intervalom kvarte u skladbi *Slovo o čovjeku*, ukazuje na utjecaj harmonije 20. stoljeća, koja je uobičajena u popularnoj glazbi. Dok strukture akorada ukazuju na kompleksnost, odnosi među sazvučjima i tonalitetima tipični su za klasičnu harmoniju. Skladbe koje atmosferom i harmonijskim elementima imaju slične konture su *The Beatles: A Day in the Life* (1976), *Something* (1969); *Pink Floyd: Us and Them* (1973); *Procol Harum: A Whiter Shade of Pale*.

Analitički prikaz navedenih skladbi potvrđuje činjenicu da su dobar primjer visoko kvalitetnog, originalnog i kompleksnog skladateljskog rada, čime je prikazan mali dio bogatog autorskog opusa *Indexa*, koji je afirmirao važnost i inovativnost autorske produktivnosti u kontekstu ex-Yu scene.

Reference

ADŽOVIĆ, Aida. “Wake up, Europe! Sarajevo Calling: sarajevska rock scena za vrijeme opsade (1992–1995)”. Magistarski rad, Univerzitet u Sarajevu – Muzička akademija, 2022.

CroatiaRecordsVEVO. “Indexi – Slovo o čovjeku”. YouTube video, 12:33, 7. prosinca 2022. https://www.youtube.com/watch?v=qKvyzailJjC&list=RDqKvyzailJjC&start_radio=1.

DESPIĆ, Dejan. *Harmonska analiza* (drugo izdanje). Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1987.

DIZDAR, Mak. *Kameni spavač*. Bosanska riječ, 2004.

DUJMOVIĆ, Josip. *Indexi: U inat godinama: romansirana biografija*. Quattro Media, 2006.

GLAZBAONA. “Fadil Redžić o Davorinu: na snimanju smo znali zaplakati”. YouTube video, 23:44. 16. srpnja 2025. <https://www.youtube.com/watch?v=pswxtGMAFrA>.

INDEXI – ZVANIČNI KANAL. “Indexi – Budi kao more”. YouTube video, 4:53. 10. ožujka 2015. https://www.youtube.com/watch?v=J9ol8gUSBj8&list=RDJ9ol8gUSBj8&start_radio=1.

INDEXI. “*Indexi*”. *Jugoton* (SY-22300), 1974. <https://www.discogs.com/release/926728-Indexi-Indexi>.

INDEXI. “Pozovi me na kafu draga / Slovo o čovjeku”. *Jugoton* (SY-29053), 1978. <https://www.discogs.com/release/1379794-Indexi-Pozovi-Me-Na-Kafu-Slovo-O-%C4%8Covjeku>.

JANJATOVIĆ, Petar. *Ex Yu rock enciklopedija 1960–2006*. Autorsko izdanje, 2007.

MISIRLIĆ, Amir. *Bijelo Dugme*. Prosperitet, 2005.

RIHTMAN, Ranko. “Intervju Marka Jakovljevića, Sarajevo, 27. ožujka 2019”. Privatna arhiva autora.

SEĆANJA. “YU 100 Najbolji albumi jugoslovenske rock i pop muzike”. Pristupljeno 5. rujna 2025. <https://secanja.com/top-ex-yu-muzickih-albuma-2/>.

STEFFENS, Roger. “Ska”. *Grove Music Online*. 2001. Pristupljeno 28. studenoga 2025. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000025923>.

SVASTARA. “Budi kao more.” Pristupljeno 29. studenoga 2025. <http://www.svastara.com/muzika/?tekst=1412>

VACANTJOY. “Rolling Stone 100 Greatest ex-Yugoslavia albums 1955–2015 (2015)”. *Acclaimed Music Forums*. Pristupljeno 5. rujna 2025. <https://www.acclaimedmusic.net/forums/viewtopic.php?t=4602>.

WIKIPEDIA. „Indexi“. Pristupljeno 28. studenoga 2025. <https://hr.wikipedia.org/w/index.php?title=Indexi&oldid=7289175>.

Summary

HARMONIC FEATURES OF SELECTED WORKS BY THE BAND INDEXI: TWO CASE STUDIES

The song *Budi kao more* features a dominant interplay between the parallel tonalities of C-minor and E-flat major, with complex modal influences drawn from the dorian, mixolydian, and aeolian modes. These compositional choices give the piece an impressionistic colour and a progressive harmonic dimension. The form follows a classic stanza–chorus pattern with literal reprises, dynamic peaks in the choruses, and distinct instrumental passages that include electric guitar improvisations. The electric guitar plays a central role in shaping the song’s atmosphere, melodic identity, and expressive dialogue. Through motifs, phrases, and chordal textures, its distorted sound defines both the instrumental and vocal sections. The instrumental episodes often deconstruct the form before reintroducing it, giving the structure a fluid yet cohesive character. The harmonic palette evokes impressionism, while the modal and melodic features recall the harmonic language of late-Romantic national schools, fused with the harmonic syntax of progressive rock. This synthesis makes *Budi kao more* an especially significant work within the Ex-Yu rock context. The song *Slovo o čovjeku*, from the album *Modra rijeka* (1978), sets to music a poem by Bosnian writer Mak Dizdar (1917–1971). It is written in D-major, exhibiting characteristics of the Dorian mode, and frequent use of altered tones, as well as jazz and blues harmonic colours, reflecting a clear aspiration toward the modern harmonic vocabulary of the time. Structurally, it follows a varied stanza form with instrumental interludes that allow for dynamic and emotional development. Melodic and harmonic variations gradually build intensity, resulting in a complex but coherent structure. Instrumental roles are adapted to different sections, enhancing the expressive effect intended by the composer.

Despite stylistic contrasts, both songs share common traits characteristic of the Indexi ensemble: the use of piano, organ, guitars, bass, and drums; a strong diatonic and modal framework; and sophisticated cadential patterns that ensure formal cohesion. Harmonic thinking within the popular rock idiom is refined through the integration of progressive rock features and traits of art music, particularly the influence of classical and

romantic harmonic procedures. This is evident in the use of modal diatonicism, the interaction of parallel tonalities, diatonic modulations, various seventh-chord formations, plagal and authentic cadences, and chromatic alterations. Both compositions favour Dorian harmonic patterns that produce blues-coloured sonorities, including frequent chords with added sixths, while *Slovo o čovjeku* also employs added fourths, notably combining two six-four chords ($I^{6/4} - IV^{6/4}$). The resulting harmonic language is complex yet logically organized, creating a sound world of rich colour and tension resolution. Comparable harmonic atmospheres can be found in *A Day in the Life* (The Beatles, 1967), *Something* (The Beatles, 1969), *Us and Them* (Pink Floyd, 1973), and *A Whiter Shade of Pale* (Procol Harum, 1967).

In conclusion, both *Budi kao more* and *Slovo o čovjeku* exemplify original, musically advanced compositional works that highlight Indexi's rich oeuvre. Their harmonic progressions are innovative, expressive, and structurally refined, uniting modal and functional elements into a distinctive musical idiom. Together, these songs affirm the group's crucial contribution to the Ex-Yu rock tradition and its enduring legacy in the evolution of regional popular music.